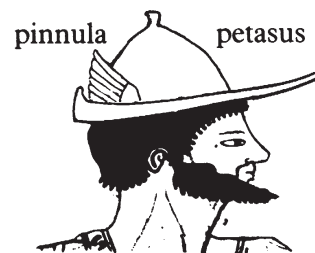


PROLOGVS

[Nox est. Mercurius ex aedibus Amphitryōnis exit. Vestitum servilem gerens atque in fōrmam Sōsiae servī commūtātus nullō modō deī similis est—nisi quod pinnulae, quās in petasō gerit, significant eum esse Mercurium. In scaenam prōcēdit et spectātōrēs alloquitur.]

MERCVRIVS

- 19 Iovis iussū veniō. Nōmen Mercuriō est mihi.—
 51 Nunc argūmentum huius ēloquar tragoediae.
 Quid contrāxistis frontem? quia *tragoediam*
 dixī futūram hanc? Deus sum, commūtāverō:
 eāndem hanc, sī vultis, faciam iam ex tragoediā
 55 cōmoedia ut sit—omnibus isdem versibus!—
 88 Ipse hanc āctūru'st Iuppiter cōmoediam
 95 et ego unā cum illō. Nunc vōs animum advertite,
 dum huius argūmentum | ēloquar cōmoediae:
 Haec urbs est Thēbae. In illisce habitat aedibus
 Amphitryō, nātus Argīs Alcaeō patre,
 quicum Alcumēna est nupta, Ēlectrī filia.
 100 Is nunc Amphitryō praefectu'st legiōnibus,
 nam cum Tēloboīs bellum est Thēbānō poplō.
 Is prius quam hinc abiit ipsemet in exercitum,
 gravidam Alcumēnam fēcit uxōrem suam.
 Nam ego vōs nōvisse crēdō, ut sit pater meus,



vestitus -ūs *m* = vestis

servilis -e < servus
 com-mūtāre = mūtāre
 pinnula -ae *f* = parva
 pinna (= penna)

al-loquī < ad-loquī

iussus -ūs *m* < iubēre;
 Iovis iussū = ut iussit
 Iuppiter, Iove iubente
 ē-loquī

quia dixī 'hanc (fābulam)
 tragoediam futūram
 esse'

commūtāverō : -mūtābō
 faciam ut eadem haec...
 cōmoedia sit
 omnibus isdem : nullis
 mūtātis

ipse Iuppiter hanc cō-
 moediam āctūrus est
 -u'st = -us est

huius cōmoediae

illis-ce = illis

quī-cum = quō-cum
 nupta *part perf* < nūbere;
 quicum nupta est = cui
 nupta (: uxor) est

poplus -ī *m* = populus

ipse-met = ipse

ut = quōmodo (: quālis)

PROLOGVS

: in hīs rēbus (: amōri-
bus) multīs
siet sient = sit sint
eius quod *eī* complacitum
est (= complacuit)
clam *prp+acc*: c. virum
= virō īnciente
ūsūra -ae *f* = ūsus; ū.am
capere reī = rē ūtī
compressus -ūs *m*
< comprimere
teneātis : sciātis

utrim-que = ab utrāque
parte, ex utrōque

quā-cum = cum quā
voluptās -ātis *f* ↔ dolor

ad-simulāre = simulāre
quasi (+*comi*) = velut sī
(esset)

ōrnātus -ūs *m* = ōrnā-
mentum, vestītus
schema -ae *f* (/schēma
-atis *n*) = fōrma

in-cēdere -cessisse
= prōcēdere
eccum = ecce (vidē) eum

imāgō : fōrma

versi-pellis -e=quī *pellem*
vertit (: fōrmam mūtāt)
quandō (: cum) *eī* libet

pellis
-is *f* 

prae-servīre = servīre
familiāris -is *m* = servus
quī = quis: nē familiārēs
quaerent 'quis essem?'
cum vidērent mē crēbrō
(*adv*) hīc versārī
cum crēdent mē esse...
cōn-servus -ī *m* = servus
eiusdem familiae
siem = sim: 'quis sim?'

quam liber hārum rērum multārum siet, 105

quantusque amātor sit quod complacitum est semel:

Is amāre occēpit Alcumēnam clam virum

ūsūramque eius corporis cēpit sibi,

et gravidam fēcit is eam compressū suō.

Nunc dē Alcumēnā ut rem teneātis rēctius: 110

utrimque est gravida, et ex virō et ex summō Iove!

Et meus pater nunc intus hīc cum illā cubat,

et haec ob eam rem nox est facta longior,

dum cum illā quācum vult voluptātem capit.

Sed ita adsimulāvit sē quasi Amphitryō siet. 115

[*Vestem suam servīlem ostendēs.*]

Nunc nē hunc ōrnātum vōs meum admīrēminī,

quod ego hūc prōcessī sīc cum servīlī schemā:

veterem atque antīquam rem novam ad vōs prōferam,

proptereā ōrnātus in novum incessī modum.

Nam meus pater intus nunc est eccum Iuppiter; 120

in Amphitryōnis vertit sēsē imāginem,

omnēsque eum esse cēsent servī quī vident

—ita versipellem sē facit quandō libet!

Ego servī sūmpsī Sōsiae mihi imāginem,

quī cum Amphitryōne | abiit hinc in ěxercitum, 125

ut praeservīre amantī meō possem patrī,

atque ut nē, quī essem, familiārēs quaerent,

versārī crēbrō hīc cum vidērent mē domī;

nunc, cum esse crēdent servum et cōservum suum,

haud quisquam quaeret, quī siem aut quid vēnerim. 130

Pater nunc intus suō animō mōrem gerit:
cubat complexus cuius cupiēns māximē est.

Quae illī ad legiōnem facta sunt memorat pater
meus Alcumēnae; | illa illum cēset virum

135 suum esse, quae cum moechō est! Ibi nunc meus pater
memorat legiōnēs hostium ut fugāverit,
quō pactō sit dōnīs dōnātus plūrimīs.

(Ea dōna quae illīc Amphitryōnī sunt data
abstulimus—facile meus pater quod vult facit!)

140 Nunc hodiē Amphitryō veniet hūc ab ěxercitū
et servus, cuius ego ferō hanc imāginem.

Nunc internōsse ut nōs possītis facilius,
ego hās habēbō ūsque hīc in petasō pinnulās,
tum meō patrī autem torulus inerit aureus

145 sub petasō | —id signum Amphitryōnī nōn erit;
ea signa nēmō | hōrum familiārium
vidēre poterit, vērūm vōs vidēbitis.

[*Sōsiam ā dextrā advenientem cōspicit.*]

Sed Amphitryōnis illī est servus Sōsia,
ā portū illic nunc hūc cum lanternā advenit.

150 Abigam iam ego illunc advenientem ab aedibus!

[*Mercurius in ōstium concēdit ita ut ā Sōsiā nōn videātur.*]



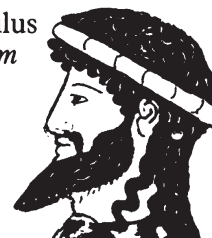
mōrem gerere + *dat* =
grātum facere (suō
animō : sibi)
complexī -exum; com-
plexus *eam* cuius māx.
cupiēns (= cupidus) est
illī *adv (loc)* = illic

moechus -ī *m* = adulter

ut = quōmodo
pactum -ī *n* = modus;
quō pactō = quō modō
dōnāre (+ *abl*): aliquem
rē dōnāre = alicui rem d.

nōsse = nōvisse
inter-nōvisse (nōs : deōs
ab hominibus)
ūsque = ūsque ab initiō
ad finem, semper

torulus
-ī *m*



illī *adv (loc)* = illic

illic (*nōm m*) = ille

ab-igere < ab + agere
illunc (*acc m*) = illum
con-cēdere = cēdere,
recēdere

lanterna
-ae *f*

āctus -ūs *m* < agere

dē-fessus -a -um = fessus
 prae-mittere
 era -ae *f* = domina
 adventus -ūs *m* < ad-
 venīre
 vānus -a -um = vacuus,
 frūstrā factus/dictus
 male-dīcere (+ *dat*)
 noctū *adv* = nocte

ex-stinguere -īnxisse
 -īnctum ↔ accendere;
 bellum *e.* : b. finīre,
 bellī finem facere

opīnātus fuī (: sum) *mihi*
 ēventūrum (*esse*) neque
 alius ... opīnātus *est*
 con-tingere -tigisse
 = ēvenīre
 potīrī domī (*gen*) =
 domum redīre
 (poter- = potīr-)
 duellum -ī *n* = bellum
 inter-necāre = omnēs *n.*
 id oppidum quod populo
 Thēbānō multa acerba
 fūnera ob-īcīt
 ob-icere -iēcisse -iectum
 (< ob+iacere) : afferre
 auspiciū -ī *n* = imperi-
 um ducis (quī habet iūs
auspiciī: avēs aspiciendī
 ut bellī exitum sciat!)
 adōria -ae *f* = glōria
 populāris -is *m/f* = cīvis
 stabilīre = stabilem
 facere

rem (pūblicam) gerere
 = bellum gerere
 ductus -ūs *m* < dūcere
 meditārī = cōgitāre
 illō *adv* = illūc, eō

ACTVS PRIMVS

[*Sōsia dēfessus ā portū advenit ab erō suō Amphitryōne praemissus, ut Alcumēnae erae adventum virī victōriamque eius ēgregiam nūntiet. Prīmum dūram servitūtem queritur atque vānīs verbīs dominō suō absentī maledīcit ‘quod sē noctū ambulāre iusserit’; tum lanternam pōnit neque eam exstinguit, et verbīs magnificīs dē victōriā sēcum fābulārī incipit.*]

SOSIA

Quod numquam opīnātus fuī — neque alius quisquam 186
 cīvium

sibi ēventūrum, id contigit: | ut salvī poterēmur domī.

Victōrēs victīs hostibus legiōnēs reveniunt domum,
 duellō exstīnctō māximō atque internecātīs hostibus!

Quod multa Thēbānō poplō | acerba obiēcīt fūnera 190
 id vī et virtūte mīlitum victum atque expugnātum oppi-
 dum est

imperiō atque auspiciō meī | erī Amphitryōnis māximē;
 praedā atque agrō | adōriāque affēcīt populārēs suōs
 rēgīque Thēbānō Creōnī rēgnūm stabilīvit suum.

Mē ā portū praemīsīt domum, | ut hāec nūntiem uxōrī 195
 suae:

ut gesserit rem pūblicam ductū, imperiō, auspiciō suō.

Ea nunc meditābor quō modō illī dīcam, cum illō ad-
 vēnerō.

<p>Sī dīxerō mendācium, solēns meō mōre fēcerō, nam cum pugnābant māximē, ego tum fugiēbam māx- imē!</p> <p>200 Vērum quasi affuerim tamen simulābō atque audīta ēlo- quar.</p> <p>Sed quō modō et verbīs quibus mē deceat fābulārier, prius ipse mēcum etiam volō hīc meditārī. Sīc hoc prō- loquar:</p> <p>“Prīncipiō ut illō advēnimus, ubi prīmum terram teti- gimus, continuō Amphitryō dēlēgit virōs prīmōrum prīncipēs; 205 eōs lēgat, Tēloboīs iubet sententiam ut dīcant suam: ‘Sī sine vī et sine bellō velint rapta et raptōrēs trādere, sī quae asportāssent reddere, sē exercitum extemplō domum reductūrum, abitūrōs agrō Argīvōs, pācem atque ōtium dare illīs; sīn aliter sient animātī neque dent quae petat, 210 sēsē igitur summā vī virīsque eōrum oppidum oppug- nassere.’</p> <p>Haec ubi Tēloboīs ōrdine iterārunt quōs praefēcerat Amphitryō, magnanimī virī frētī virtūte et vīribus superbē nimis ferōciter lēgātōs nostrōs increpant; respondent ‘bellō sē et suōs tūtārī posse, proinde utī 215 properē suīs dē finibus exercitūs dēdūcerent!’ Haec ubi lēgātī pertulēre, Amphitryō castrīs ilicō prōdūcit omnem exercitum. Contrā Tēloboae ex oppidō legiōnēs ēdūcunt suās nimis pulchrīs armīs praeditās.</p>	<p>mendācium -ī n = fal- sum dictum solēns : ut soleō</p> <p>audīta n pl = ea quae audīta sunt</p> <p>-ier <i>īnf pass</i> = -ī: -ārier = -ārī</p> <p>prō-loquī = ēloquī</p> <p>ut/ubi (prīmum) + <i>perf</i> = postquam, cum prī- mum, simul atque dē-ligere -lēgisse -lēctum = ēligere prīmōrēs -um m pl = prīmī (virī), prīncipēs lēgāre = mittere lēgātum raptor -ōris m = quī rapit as-portāre = auferre ‘sī ea quae asportāvis- sent reddere <i>velint...</i>’ extemplō = statim reductūrum <i>esse</i> abitūrōs <i>esse ex agrō</i> animātus esse = in ani- mō habēre sient = sint oppugnassere (<i>īnf fut</i>) = oppugnātūrum esse</p> <p>ubi (= postquam) <i>ī</i> quōs A. praefēcerat haec (verba) T.īs iterāvērunt ōrdine : ōrdinātō modō magnanimus -a -um = magnī animī, superbus nimis = valdē tūtārī = tuērī pro-inde = ergō properē = celeriter dē-dūcere per-tulēre : ret-tulērunt ilicō = statim ē castrīs prō-dūcit contrā <i>adv</i> (: c. eōs) praeditus -a -um = ōrnā- tus; rē p. = rem habēns</p>
---	---

utrimque exitum est =
 utriūque exiērunt
 cōpia = multitudō
 dispertītī *sunt*
 nostrās legiōnēs



cōn-sonāre=simul sonāre
 ef-ferre < ex+ferre; clā-
 mōrem e. = c. tollere
 vōtum -ī n=quod deō prō-
 mittitur; v. suscipere =
 deō aliquid prōmittere
 suscipere/hortārī (*inf*) :
 suscipit/hortātur (*ind*)

ēdit : ostendit, praestat
 ferīre = pulsāre
 manus = exercitus

in-gruere = prōcurrere

vāna n pl = verba vāna
 (: falsa)
 quicquam = quidquam;
 q. verbōrum=ūlla verba
 perperam *adv* ↔ rēctē
 illī *adv* (*loc*) = illīc
 in rē praesentī = in ipsō
 locō, praesēns
 pugnātum est (ab iīs)
 = pugnāvērunt

perduellis -is m = hostis
 penetrāre (sē) = intrāre;
 in fugam sē p. : fugere
 animus ↔ timor

vertentibus : fugientibus
 tēlum -ī n=pīlum/sagitta
 ipse = ipse
 obruncāre = occidere
 Pterela -ae m = Pterelāus

ad-eō = vērō
 hōc (: eō/tantō) magis
 com-memnisse = memi-
 nisse
 im-prānsus -a -um = quī
 nōndum cibum sūmpsit

Postquam utrimque exitum est māximā cōpiā,
 dispertītī virī, dispertītī ōrdinēs: 220

nōs nostrās mōre nostrō et modō īnstrūimus
 legiōnēs; item hostēs contrā legiōnēs suās īnstruunt.

Postquam id āctum est, tubae utrimque canunt contrā, 227
 cōnsonat terra, clāmōrem utrimque efferunt.

Imperātōr utrimque, hinc et illinc, Iovī
 vōta suscipere, utrimque hortārī exercitum. 230

Tum prō sē quisque id quod quisque potest et valet
 ēdit, ferrō ferit...

Dēnique, ut voluimus, nostra superat manus, 235
 hostēs crēbrī cadunt, nostrī contrā ingruunt.

Vīcimus vī ferōcēs!”

MERCVRIVS [*mīrātur eum haud vāna loquī; ad spectātōrēs*]
 Numquam etiam quicquam adhūc verbōrum est prō- 248
 locūtus perperam;

namque ego fuī illī in rē praesentī et meus, cum pugnā-
 tum est, pater.

SOSIA

“Perduēllēs penetrant sē in fugam;| ibi nostrīs animus 250
 additu’st.

Vertentibus Tēloboīs tēlīs complēbantur corpora,
 ipseque Amphitryō rēgem Pterelam suā | obruncāvit
 manū.

Haec illīc est pugnāta pugna | ūsque ā māne ad vesperum
 —hoc adeō hōc commeminī magis quia illō diē imprān-
 sus fuī!

256 Postrīdiē in castra ex urbe ad nōs veniunt flentēs prīn-
cipēs
vēlātīs manibus ōrant ‘ignōscāmus peccātum suum!’
dēduntque sē, dīvīna hūmānaque omnia, urbem et liberōs
in diciōnem atque in arbitrātum cūctī Thēbānō poplō.

260 Post ob virtūtem erō Amphitryōnī patera dōnāta aurea
est,
quī Pterela pōtitāre solitus est rēx.”—Haec sīc dīcam
erae.

Nunc pergam erī imperium exsequī | et mē domum capes-
sere.

MERCVRIVS [*ad spectātōrēs*]

Attat! Illic hūc itūru’st. Ībō ego illīc obviam;
neque ego hunc hominem | hodiē ad aedēs hās sinam um-
quam accēdere.

265 Quandō imāgō est huius in mē, certum est hominem ēlū-
dere!

270 [*Ex ōstiō exit*] Sed quid illuc? caelum aspectat. Obser-
vābō quam rem agat.

SOSIA [*caelum spectāns longitūdinem noctis mīrātur*]

279 Neque ego hāc nocte longiōrem mē vīdisse cēseō
280 nisi noctem ūnam, verberātus quam pependī perpetem
—eām quoque edepol etiam multō haec vīcit longitūdine!
Crēdō edepol equidem dormīre Sōlem—atque adpōtum
probē!

MERCVRIVS

284 Āin’ vērō, verberō? Deōs esse tuī similēs putās?

postrī-diē = posterō diē

vēlāre = operīre veste
(quā significātur pāx)
ut ignōscāmus

peccātum -ī *n* = maleficium
dē-dere = trādere
diciō -ōnis *f* = arbitrā-
tus -ūs *m* = potestās

patera -ae *f*



quī *abl* = (ex) quā
pōtitāre = pōtāre
solēre *solitum esse*

ex-sequī = facere
sē capessere = īre

attat! *interi* = ō! cavē!
illīc *dat* = illī
ob-viam īre (+ *dat*)
= occurrere

quandō = quoniam
(mihi) certum est =
meum cōnsilium est,
equidem volō
illuc *n* = illud
quid illuc *est*?
aspectāre = aspicere
ob-servāre = spectandō
animadvertere
longitūdō -inis *f*
< longus

pendēre pependisse : in
cruce fixus esse
perpes -etis = perpetuus
(noctem *p. em* : *n. tōtam*)
(ede)pol *interi* < Pollūx
-ūcis, deus (: profectō)
ad-pōtus -a -um = ēbrius

verberō -ōnis *m* = quī
verbera meret
tuī *gen* (: Sōsiae)

ACTVS I

nōm ego tū
gen meī tuī

hoc noctis = hōc noctis
tempore
mihi nōn placet

formīdāre = valdē timēre

certē enim = profectō
nescio-quis = aliquis;
acc nescio-quem

autumāre = dīcere
certō *adv* = certē
pergere = ire pergere,
prōcēdere

torpēre = sē movēre nōn
posse
rogāre = interrogāre
com-movēre = movēre
formīdō -inis *f* = timor
magnus
re-cipere < re- + capere
cōnfidēns : audāx
contrā colloquī = alloquī

quī (= quō) possim = ut
possim
Vulcānus : ignis (V. est
deus ignis)
cornū : lanterna ē cornū
facta
con-clūdere -sisse -sum
= inclūdere
ex-quīrere = quaerere
(ōs) ex-ossāre = (ōris)
ossa frangere

SOSIA [*quī verba Mercuriū nōn audit*]

Ībō ut erus quod imperāvit Alcumēnae nūntiem. 291

[*Mercurium ante ostium stantem cōspicit*]

Sed quis hic est homō quem ante aedēs videō hoc noctis?
Nōn placet!

MERCVRIVS

Timet homō. Dēlūdā ego illum! 295

SOSIA [*formīdāns*] Perīi, sī mē aspexerit! 320

MERCVRIVS [*clārā vōce*]

Certē enim hīc nescioquis loquitur. 331

SOSIA [*verba eius exaudit*] Salvus sum, nōn mē videt:

‘Nescioquem loquī’ autumat—mihi certō nōmen *Sōsia* est!

[*Sōsia ad aedēs Amphitryōnis pergit.*]

MERCVRIVS

Optimē eccum incēdit ad mē! 335

SOSIA [*perterritus cōsistit*] Timeō, tōtus torpeō.

Nōn edepol nunc ubi terrārum sim sciō, sī quis roget,
neque miser mē commovēre possum prae formīdine!

[*Animō receptō*] Vērū certum est cōnfidenter hominem 339

contrā colloquī,

quī possim vidērī huic fortis, ā mē ut abstineat manum. 340

MERCVRIVS [*ad Sōsiam appropinquantem*]

Quō ambulās tū, quī Vulcānum in cornū conclūsum geris?

SOSIA

Quid id exquīris tū, quī pugnīs ōs exossās hominibus?

MERCVRIVS

Servus esne an liber?